

Művészet

MONSERRAT MIRET I NIN:

A bor a művészetben

Az utóbbi néhány esztendőben könyvesboltjainkat ellepték a különböző tematikájú, szép kiállítású, nagy, színes albumok, amelyeket az olvasásra egyre kevesebb időt szánó, de a könyvkultúrát még mindig sokra tartó közönség előszeretettel vásárol, elsősorban ajándékozás céljából. Zömében külföldi kiadványok magyar változatáról van szó, amelyekben a képzőművészettől az építészetten, autózáson, természeti kincsek bemutatásán keresztül a divatig szinte minden elképzelhető, látványos albumokban vizuálisan is jól tálalható témát feldolgoznak. Ebben a dömpingben az igényes, szakmailag is komoly értéket jelentő, ugyanakkor a széles rétegeket is megszólítani képes köteteket egy rövid könyvesbolti lapozgatás során nehéz kiválasztani. Az Officina '96 Kiadó tavaly megjelent *A bor a művészetben* című nagyszabású, spanyol eredeti alapján készített vállalkozását azonban a legnagyobb nyugalommal ajánljuk a művelődés-, a művészettörténet, valamint a szőlő- és borkultúra szerelmeseinek. Igen, a szőlőkultúra szerelmeseinek is, hiszen – még ha a sznob borfogyasztók ezt el is felejtik, vagy eszükbe sem jut – nincsen jó

bor szőlő nélkül: a borkészítés csodálatos művészete nem lehet teljes a szőlőtermesztés verejtékes munkája nélkül, s a borra koncentrálnak a képzőművészeti anyaga is szegényebb lenne a kulturális, vallási értelmezést, szimbolikus jelentést nyújtó szőlőábrázolások nélkül.

Monserrat Miret I Nin jól átgondolt könyvében ugyan elsősorban a „mediterrán civilizációk” szőlő- és borkultúrájára fókuszál, mégis egy olyan koncepciójú és kivitelű munkát sikerült az olvasók-nézők elé tárnia, amely művészettörténeti megközelítésben szinte teljesnek mondható: gyakorlatilag az őskortól a 20. század első feléig, a klasszikus avantgárd végéig foglalja össze a szőlő és a bor vizuális művészeti ábrázolásának módjait, formáit, jelentésrétegeit, s a bőséges anyagban a világ legszebb ilyen tárgyú képeiből, mozaikjaiból, szobraiból, domborműveiből vonultat fel konkrét példákat. Ráadásul még magyar művel is találkozunk a kötetben, a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből Canzi Ágost *Szüret Vác vidékén* című 1859-es impozáns festménye valószínűleg a magyar szerkesztő, Székely András jóvoltából került a könyvbe (a recenzensnek az eredeti, szintén 2005-ös spanyol kiadást nem sikerült beszereznie, így nem tudta ellenőrizni, hogy vajon abban

is megtalálható-e ez a nagyszabású, mozgalmas kép).

A könyv rövid bevezetői után először történeti megközelítésű, kronologikus elrendezésű fejezetek olvashatók; a rövid őskori összefoglalás után igazán bőséges válogatást a nagy ókori civilizációk anyagaiból kapunk, megtudva, hogy a bor mindegyikben fontos szerepet töltött be, még akkor is, ha az csak – a sörrel ellentétben – a kiváltságos rétegek itala volt. A törökországi Ivrizból származó hettita szikladombormű termékenységistenének ábrázolásából egyértelművé válik, hogy a búza és a szőlő már a kereszténység megjelenése és elterjedése előtt is az élet szimbólumai voltak, hiszen az embereknek a búzát és életet osztogató termékenységisten egyik kezében erős indákon függő hatalmas szőlőfürtök lógnak. S bár a mezopotámiai képanyag szintén bőséges, igazán meggyőző s egyben lenyűgöző erejű az egyiptomi fejezet anyaga, ahol a Krisztus előtti 14. századból származó szőlős domborműrészletektől kezdve szőlőfűrt alakú különleges üvegpalackon át számos sírkamrafestményt (szőlővel, szürettel, szőlőtaposással, -feldolgozással és borivással), valamint domborművet láthatunk. Amon írónakának, Nahtnak (élt Kr. e. 1567–1320 között) sírfestménye például

azokat az útravalókat ábrázolja, amelyeket az eltávozott halott mellé tettek, hogy a túlvilágon semmiben se szenvedjen hiányt: a szárnyasok, halak s néhány növény mellett a telekosár és tál szőlők a legszembetűnőbbek.

A görög Dionüszosz és a római Bacchus kultuszát felidéző fejezetben láthatjuk, hogy a gazdagságot, a termékenységet is szimbolizáló egyiptomi szőlőkertek helyett magára a nedűre, annak fogyasztására s az ezekhez kapcsolódó gasztronómiai, kulináris élvezetekre került át a hangsúly, s ez az ábrázolásokban is jól nyomon követhető.

A legtöbb, valójában összefoglalhatatlan mennyiségű témát a Biblia, a napjainkig folyamatosan megújuló keresztény ábrázolás, a keresztény ikonográfia adja, hiszen a festményeken, mozaikokon, freskókon, domborműveken, szobrokon, falikárpitokon megjelenő szőlő és bor fontos motívumai, jelképei és témái az Ó- és Újszövetségnek. Gondoljunk csak Noéra, Lótra, Jézus példabeszédeire, a kánai menyegzőre vagy az utolsó vacsorára; továbbá arra, hogy a bor elengedhetetlen része a keresztény liturgiának. Az elmúlt kétezzer év számos kiemelkedő ismert vagy anonim mestere nyúlt ezekhez a témákhoz. De a középkorból számos olyan csodálatos ábrázol-

lás is fennmaradt, amelyeken a mindennapi élet (a munka – szülőtermesztés, szüret, feldolgozás, valamint a szórakozás – azaz az ivászat) jellemző jeleneteit tanulmányozhatjuk; ezekből is bőségesen válogatott a szerző.

A kötet záró fejezetében közel öt évszázad legnagyobb festőinek (Archimbaldótól Caravaggió, Velázquez, Cézanne-on, Manet-n, Van Goghon, Renoiron és társaikon át egészen Daliig) legszebb – szólós-boros – csendéleteiből szemezgethetünk. Örömeinkre és lelki egészségeinkre.

L. SIMON LÁSZLÓ

(Fordította: Sárossy Judit,
Officina '96 Kiadó, Budapest, 2005,
208 oldal, 8900 Ft)

KLAUS URBONS:

Copy art **Fénymásolás-művészet**

Jelen sorok írójának mondhatni könnyű dolga van, mivel a munkát eredeti megjelenését követően (1991) már jócskán forgatta. Megtanulva belőle azt, milyen előzményekkel és kifutási lehetőségekkel rendelkezik a kopírozás művészete. Az, hogy a helyzet mégsem ilyen egyszerű, e határműfaj jellegzetességeinek köszönhető.

Ismét szembesülnünk kell azzal, hogy a fénymásolás története jóval korábban kezdődött, mint azt honi kultúránkban tudhattuk volna. S azt is nyomon követhetjük, milyen késséssel és miféle módon alakultak a mi történeteink. Ráismerhetünk azokra a technikai trükkökre, amelyeket egykoron egyedinek véltünk, s láthatjuk azt is, milyen előnyök és hátrányok származtak helyi lehetőségeinkből/korlátainkból.

De tovább is folytathatjuk a lehetséges felvetések sorát, amit példás alaposággal támasztanak alá Urbons észrevételei. Itt elsősorban a *technika* szerepére kell gondolnunk, amely mint *esély* tűnik fel. Nem korlátozódik arra, hogy tőlünk idegen információkat, effekteket, hang- és képmanipulációkat tárjon elénk, hanem sokkal inkább egy korunkhoz kötődő közvetítést jelenít meg. Így a művészet horizontja is tágasabbá válhat, hiszen látható, hogy az a bizonyos *autonóm eszközhasználat* ebben az esetben is tetten érhető.

Ha valaki mint alkotó veszi kezébe a könyvet, akkor történeti és technikai összefoglalások, tipológiák és értelmezések sokasága mentén tájkozódhat, de érzékelheti azt is, mennyi tartalék rejlik ebben a határműfajban. Elég, ha csak a fotográfia-át, a vizuális költészetet vagy az egyre inkább előtérbe kerülő számítógépes grafikát említjük, amelyek eredőit rendre felfedezhetjük az egyes munkák szemlélése során.